

Trung Quốc thúc đẩy Con đường Tơ lụa trong số các sáng kiến về chính sách đối ngoại những lịch sử lại không hề giống như thế. Có một vấn đề nằm trong chiến lược quặng bá địa trên lịch sử của Trung Quốc, đó là lịch sử đã bị bóp méo.

Yale Global, ngày 23 tháng 9 năm 2014

Trung Quốc thúc đẩy Con đường Tia trong số các sáng kiến về chính sách đối ngoại nhưng lịch sử lại không hề giống như thế.

NEW YORK: Ý niệm lãng mạn về Con đường Tia lịch sử với các đoàn lữ hành cưỡi lạc đà băng qua các ngọn núi và sa mạc vùng Trung Á đang được truy cập thông chú ý trở lại. Bên cạnh đó là các cuộc thảo luận về việc tái thiết lập một mạng lưới trên biển mà theo đó, một trục Trữnh Hòa đã chủ huy hạm đội hải quân của mình băng qua Ấn Độ Dương 7 lần. Giới lãnh đạo Trung Quốc thúc đẩy các tuyến đường buôn bán cũ, gần đây nhất là trong chuyến thăm các nước Nam và Trung Á của Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình, nhằm nhấn mạnh vai trò lịch sử của Trung Quốc như một sự giao thoa hòa bình và thịnh vượng.

Tuy nhiên, có một vấn đề như trong chiến dịch quảng bá của trên lịch sử của Trung Quốc, đó là lịch sử đã bóp méo.

Vào Tháng 9 năm 2013, chưa đầy một năm sau khi đảm nhiệm chức vụ Tổng Bí thư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản, ông Tập Cận Bình đã khởi động một sáng kiến về đối ngoại mới mang tên “Vành đai Kinh tế Con đường Tia”. Trong bài phát biểu tại trường Đại học Nazarbayev (Kazakhstan), kêu gọi hợp tác và phát triển khu vực Á – Âu thông qua sáng kiến Con đường Tia mới, ông Tập Cận Bình đã đưa ra 5 mục tiêu cốt lõi: đẩy mạnh hợp tác kinh tế, cải thiện kết nối giao thông, thúc đẩy đầu tư và thương mại, tạo điều kiện thuận lợi cho chuyển đổi tiến bộ và tăng cường giao lưu nhân dân.

Một tháng sau, tại Hội nghị Thượng đỉnh ASEAN – Trung Quốc lần thứ 16 diễn ra tại Brunei, Thủ tướng Trung Quốc Lý Khúc Cường đã đề nghị thiết lập “Con đường Tơ lụa trên biển” của thế kỷ 21 để cùng nhau thúc đẩy hợp tác và kết nối trên biển, nghiên cứu khoa học và môi trường biển cũng như các hoạt động đánh bắt hải sản khác. Sau đó một vài ngày, trong bài phát biểu trước Quốc hội Indonesia, ông Tập Cận Bình đã khăng định nội dung của kế hoạch này và nhận mạnh rằng Trung Quốc sẽ dốc vốn và lực để “thúc đẩy mạnh mẽ các quan hệ đối tác biển trong một nỗ lực chung nhằm xây dựng Con đường Tơ lụa trên biển của thế kỷ 21,” tuyên bố rằng trên dải bờ biển ven biển Trung Quốc đến phía Trung Hải.

Trong cả hai bài phát biểu, Chủ tịch Tập Cận Bình đã nhận mạnh mối liên hệ với lịch sử của Trung Quốc đối với từng khu vực và gợi ý rằng những kế hoạch của mình là nhằm tái thiết lập các mối quan hệ hữu hảo từ xưa trong bối cảnh thế giới toàn cầu hóa và hiện đại ngày nay. Tại Kazakhstan, ông Tập Cận Bình khen ngợi Sĩ quan Trương Khiên (Zhang Qian) nhà Tây Hán vì đã “gánh vác sứ mệnh của hòa bình và tình hữu nghị”, mở ra cánh cửa đối thoại giữa hai miền Đông – Tây và lập ra Con đường Tơ lụa. Tại Indonesia, ông ngợi ca Phó Thủ tướng Trịnh Hòa (Zheng He) vì đã truyền lại cho thế hệ sau “những câu chuyện tuyệt vời về sự giao lưu hữu hảo giữa nhân dân hai nước Trung Quốc và Indonesia.”

Tuy nhiên, điều không được đề cập đến là bối cảnh đầy rẫy xung đột và nỗ lực của Trung Quốc nhằm thúc đẩy một trật tự thế giới “đông phương trung tâm” (sinocentric - chủ nghĩa Hán, coi Trung Quốc là trung tâm của thế giới - ND). Trong khi cố gắng mô tả lại quá khứ như một kẻ nguyên không tặc, [mục đích của sứ mệnh mà Sĩ quan Trương Khiên gánh vác trong chuyến đi tới vùng đất phương Tây](#) đã bị bóp méo hoàn toàn. Các vị vua nhà Hán đã phái Trương Khiên đi tìm đường mình để chinh phục các tộc người Hung Nô (Xiongnu)

hùng mạnh – kẻ thù số một của triều đại Tây Hán. Chính bởi những chính sách bành trướng của mình mà Vị vua triều nhà Hán đã biến bộ tộc Hung Nô du mục trở thành một đấng thế lực bán nhà nước chinh phục lại quân nhà Hán. Vào năm 138 Trước Công nguyên, triều đình Trung Hoa đã phái Trương Khiên tới vùng Trung Á để tìm ra vị trí của người Tân Cương (Duy Ngô Nhô - Yuezhi

), trước đó đã được người Hung Nô chinh phục. Tuy vậy, nhiệm vụ của Trương Khiên đã thất bại. Ông bị người Hung Nô bắt giữ và ép cung một phần nhân dân tộc này. Sau 10 năm bị giam giữ, ông trốn thoát và nhận ra rằng người Tân Cương không hề quan tâm đến việc thiết lập một liên minh quân sự. Ông góp duy nhất của Trương Khiên là những thông tin ông cung cấp để cho triều đình nhà Hán vẽ thế giới xã hội và người dân vùng Trung Á.

Tổng cộng, việc mô tả [Đô đốc Trịnh Hòa](#) như một sự gieo cựa hòa bình và hữu nghị là có vẻ đẹp. Trên thực tế, bối cảnh chuyên thám hiểm của Đô đốc Trịnh trong khoảng thời gian từ năm 1405 đến 1433 bao gồm việc sử dụng sức mạnh quân sự tại những khu vực mà ngày nay là Indonesia, Malaysia, Sri Lanka và Ấn Độ, đồng thời nên những nhà cai trị “thân Trung” và kiểm soát các điểm huyết mạch chính lược tại Ấn Độ. Ông Trịnh cũng can thiệp vào việc triều chính của Sri Lanka và Indonesia, đem các tù nhân trở về Nam Kinh (thực phẩm của triều đình nhà Minh). Vua Chu Lệ (Yongle) nhà Minh ban đầu phái Đô đốc Trịnh tới các vùng biên phương Tây để tìm kiếm ngọc trai châu mà chính mình đã soạn ngôi nhậm thúc đẩy các giá trị của nền văn minh Trung Quốc. Trong quá trình thám hiểm các chuyến thám hiểm này, Đô đốc Trịnh Hòa đã bắt cóc rất nhiều vua và hoàng tử, khiêng họ phải khom đầu trước đấng vua của mình và trao đổi lợi ích. Các chuyến hải trình này sau đó đã bị hủy bỏ bởi chúng quá đắt đỏ và, theo quan điểm của những quan lại trong triều đình Khổng giáo, đem lại quá nhiều quyền lợi cho một người văn là hoàng quan như Đô đốc Trịnh Hòa.

Triều đình nhà Hán cũng sử dụng sách lược tổng cộng tại vùng Trung Á, được biết là tại các địa điểm chính lược trên các tuyến đường trao đổi buôn bán. Vì vậy, dù là trên đường biển hay đường bộ, tất cả những tuyến đường được gọi chung là Con đường Tơ lụa, đều không hề mang tính chất hòa bình hay giúp thúc đẩy các trao đổi hữu nghị thông qua sự hiện diện của Trung Quốc như những gì được thuật lại ngày nay.

Bản thân thuật ngữ “Con đường Tơ lụa” hay các “Tuyến đường Tơ lụa” cũng có vẻ đẹp. Nhà địa lý học người Đức Ferdinand von Richthofen đã đặt ra thuật ngữ này vào năm 1877 để dùng cho tuyến đường buôn bán cũ trên biển xuyên qua vùng Trung Á. Kể từ đó tới nay, rất nhiều tuyến đường kết nối Trung Quốc với thế giới bên ngoài đã được gọi là các “Con đường Tơ lụa” hay các “Tuyến đường Tơ lụa”, bắt chấp sự thật rằng lụa không phải là một hàng được buôn bán sớm nhất hay được trao đổi nhiều nhất qua các tuyến đường này. Ngoài ra, thuật ngữ “Con đường Tơ lụa” mà các học giả Trung Quốc sử dụng rất nhiều tình đã nhận mệnh một cách không có sự vai trò của Trung Quốc trong các tổng tác nối bộ khu vực thời cận đại. Điều này đã khiến cho người ta bỏ qua vai trò của Anh hoàng bên ngoài đời với xã hội và kinh tế Trung Quốc trong suốt 2000 năm.

Có lẽ, cũng giống như rất nhiều người Trung Quốc khác, quan điểm của Chủ tịch Tập Cận Bình về Con đường Tơ lụa cũng được định hình bởi hệ thống giáo dục nhà trường – một hệ thống lo ngại trước các phân tích mang tính chất phân biệt cũng như phương pháp giải kiến tạo (deconstruction) phù hợp với các nguồn thông tin lịch sử. Cũng có khả năng ông Tập Cận Bình thực sự bị ảnh hưởng bởi thực tế gia

đình ông xuất thân từ cố đô Trường An (Xi'an, trong lịch sử còn được gọi là Chang'an) – nơi được ghi nhận trong sách Trung Hoa là điểm bắt đầu của Con đường Tơ lụa trên đất liền. Học là Tể Cấn Bình không hề biết đến những phần ứng tiêu cực mà việc sử dụng chế độ thuế quan trong vãn hóa Trung Quốc trong lịch sử chính sách đối ngoại đã gây ra những quốc, học ông rất dốt khoát trong việc thúc đẩy các sáng kiến này với nguồn sức mạnh kinh tế mà Trung Quốc đã tích lũy được trong một vài thế kỷ qua.

Tuy nhiên, một số quốc gia đã chú ý sẵn sàng chấp nhận những cách giải thích lịch sử bẻ bóp méo này vì lý do kinh tế.

Ví dụ, chính phủ Sri Lanka năm ngoái đã nhận một bức tượng mạ vàng từ ô đốc Trường Hòa như một món quà từ Hiệp hội Quản lý Du lịch Quốc tế (International Tour Management Association) của Trung Quốc. Hai nước đã tuyên bố rằng ô đốc Trường Hòa và các chuyến du hành của ông đã thúc đẩy quan hệ thương mại hòa hợp giữa Trung Quốc và Sri Lanka. Các chi tiết như chính Trường Hòa đã đẩy lên những thay đổi về chế độ thuế khu vực này, bắt cóc một người cai quản địa phương tên là Alaskawera và đày ông này về Nam Kinh như một tù nhân, đều bị bỏ qua. Ô đốc Trường cũng chiếm đoạt Xá Lợi Phong Phật nơi thành phố Kandy - một biểu tượng và sự đức lập chính trị của Sri Lanka từ lâu đời.

Xung đột quân sự cũng đã xảy ra ở Indonesia – nơi một số tờ báo trong nước lại hoan nghênh sự xuất của Tể Cấn Bình, ghi nhận rằng các sự xuất này có thể mang lại “những cơ hội to lớn cho sự phát triển của khu vực.” Chẳng ai quan tâm đến thực tế rằng vào năm 1407, Trường Hòa đã thay đổi chế độ trên đảo Sumatra bằng cách bắt cóc một thủ lĩnh địa phương người Trung Quốc tên là Trần Tế Nghĩa (Chen Zuyi), người bị triều đình nhà Minh coi là cướp biển. Sau khi bắt hành hình công khai ở Nam Kinh, vị trí của Trần Tế Nghĩa được thay thế bởi một người đời di sản cho lợi ích của triều đình nhà Minh trong khu vực. Cũng trong năm đó, Trường Hòa còn can thiệp vào công việc nội bộ của vương quốc Majapahit trên đảo Java, đồng nghĩa với việc làm suy yếu một cường quốc khu vực chính trị ở Đông Nam Á.

Những cuộc can thiệp quân sự như kiểu này tại các khu vực khác, với cái cớ là thúc đẩy một trật tự thế giới hài hòa đồng thời sự cai trị của Trung Hoa Thiên tử, mọi là một tiêu của các cuộc thám hiểm của ô đốc Trường Hòa.

· Louise Levathes, *Khi Trung Quốc thông thương biển: Hành trình Trại cho cưa Ngai Riêng*, 1405-1433. New York: NXB. Nhà học Oxford, 1994.

· Tansen Sen, “Thay đổi Chế độ: Hai hồ sơ can thiệp quân sự của Trung Quốc ở Nam Á thế kỷ trung cổ.” Trong cuốn *Gặp gỡ châu Á: Tìm hiểu lịch sử kết nối*, Upinder Singh và Parul P. Dhar (đồng biên tập). New Delhi: NXB. Nhà học Oxford, sắp xuất bản.

· Geoff Wade, “Bỏ lịch của triều Minh Trung Quốc chúng tôi các chính thể láng giềng và các mô tả của nó trong chi nhánh sự Trung Quốc.” Trong cuốn *Tao ngọ châu Á: Tìm hiểu lịch sử kết nối*, Upinder Singh và Parul P. Dhar (đồng biên tập). New Delhi: NXB. Nhà học Oxford, sắp xuất bản.

Bài viết được đăng lên đầu tiên [The Yale Global](#). Bản quyền thuộc về Trung tâm Nghiên cứu Khu vực và Quốc tế Whitney và Betty MacMillan, Đại học Yale, năm 2014.

Người dịch: Hoàng Việt

Hiệu đính: Kim Minh

[\[1\]](#) Buddhism, Diplomacy, and Trade: The Realignment of Sino-Indian Relations, 600-1400

[\[2\]](#) Traditional China in Asian and World History